
Učiteljska kompetencija biskupskih konferencija nakon II. vatikanskog sabora

Donath Hercsik, Rim

UDK: 262.1
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Drugi vatikanski sabor definira biskupsku konferenciju kao "neku vrst skupštine (coetus) na kojoj sveti pastiri nekog naroda ili područja zajedno izvršavaju svoju pastirsku službu (munus pastorale) kako bi tako promicali veće dobro koje ljudima pruža Crkva, osobito pomoću onih oblika i metoda apostolata koji više odgovaraju sadašnjim prilikama" (CD 38 § 1). "Odluke (decisiones) biskupskih konferencija, ako su donesene zakonito i dvotrećinskom većinom glasova onih biskupa koji na konferencijama imaju pravo odlučivanja, te ako ih odobri Sveta Stolica (recognitare), pravno obvezuju samo u onim slučajevima koje predviđa opće pravo ili posebna odredba Apostolske Stolice, donesena njezinom vlastitom pobudom ili na zamolbu samih biskupskih konferencija" (CD 38 § 4).

Drugi je vatikanski sabor ostavio otvoreno pitanje imaju li biskupske konferencije kao takve mandat naučavanja. Teolozi i kanonisti poput primjerice J. Ratzingera, G. Ghirlande i J. P. Greena niječno odgovaraju na to pitanje. Drugi pak, poput F. J. Urrutije i J. Manzanaresa, misle suprotno. Rasprava do danas kruži oko dva višeznačna pojma iz dekreta Christus Dominus (vidi gore), naime "munus pastorale" i "decisiones". Nakon što ni novi Zakonik kanonskoga prava (CIC/1983.) nije riješio to pitanje, apostolsko pismo Apostolos suos objavljeno godine 1998. donijelo je sljedeće stanje: Učiteljski izričaji biskupskih konferencija (doctrinales declarationes) koji žele biti obvezujući te ih vjernici trebaju prihvatiti i slijediti religioznom poslušom (religioso animi obsequio), moraju od biskupa članova biskupske konferencije koji imaju pravo glasa na zasjedanju biskupske konferencije (1) ili jednoglasno biti prihvaćeni – onda nije potrebno da ih Apostolska Stolica preispituje, ili (2) biti prihvaćeni barem

dvotrećinskom većinom članova – u tom slučaju potrebno je provjeravanje (*recognitio*) od Svete Stolice (AS, čl. 1). Takvi učiteljski izričaji mogu biti objavljeni u ime samih biskupskih konferencija (AS 22, čl. 1).

Učiteljska kompetencija biskupskih konferencija može se istraživati na temelju različitih tekstova i u različitim kontekstima. Cjelovito istraživanje moralo bi uzeti u obzir barem sljedeće izvore:

- Konstitucije, dekrete i deklaracije II. vatikanskog sabora

- Zakonik kanonskoga prava izrađen 1983. nakon II. vatikanskog sabora i proglašen od Ivana Pavla II.

- Nakon Drugoga vatikanskog sabora objavljene izjave papa, vatikanskih dikasterija i biskupskih sinoda (osobito 1. redovite biskupske sinode godine 1967. kao i 1. i 2. općeg skupa Izvanredne biskupske sinode godine 1969. i 1985., ali i pojedinih sudionika sinode)

- "Instrumentum laboris" koji je početkom 1988. (s nadnevkom 1. 7. 1987.) donijela Kongregacija za biskupe¹

---

¹ *Der theologische und rechtliche Status der Bischofskonferenzen. Ein 'Arbeitsdokument' der römischen Bischofskongregation*, u: Herder-Korrespondenz 43 (1989), str. 168-175. – Usp. k tome: H. Schmitz, *Status theologicus et iuridicus conferentiarum episcopaliūm. Kanonistische Bemerkungen zu einem Arbeitspapier der Kurienkongregation für die Bischöfe*, u: Archiv für katholisches Kirchenrecht 156 (1987), str. 515-521; P. Krämer, *Theologisch-rechtliche Begründung des Bischofskonferenz*, u: Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht 32 (1987), str. 402-410; H. Müller - H. J. Pottmeyer (Hg.), *Die Bischofskonferenz. Theologischer und juristischer Status*, Düsseldorf, 1989; I. Riedel-Spangenberg, *Zwischen Kollegialität und Zentralismus. Bedeutende Stimmen zum römischen Schreiben über den theologischen und juristischen Standort der Bischofskonferenzen*, u: Archiv für katholisches Kirchenrecht 158 (1989), 45, str. 7-475; G. Fahrnberger, *Überlegungen zum Entwurf eines Dokumentes der Bischofskongregation über den theologischen und juristischen Status der Bischofskonferenzen*, u: H. W. Kaluza (Hg.), *Pax et iustitia. Festschrift für Alfred Kostecky zum 70. Geburtstag*, Berlin, 1990., 301-316; W. Rees, *Die Bischofskonferenzen – Entwicklungen, Tendenzen, Kontroversen*, u: H. J. F. Reinhardt (Hg.), *Theologia et ius canonicum. Festgabe für Heribert Heinemann zur Vollendung seines 70. Lebensjahres*, Essen, 1995., str. 325-338.

- Potvrđene statute pojedinačnih biskupskih konferencija
- Stajališta biskupskih konferencija i njihovih dužnosnika o pitanju učiteljske kompetencije biskupske konferencije
- Praksu biskupskih konferencija glede njihove učiteljske kompetencije
- Mišljenje teologa.

Već taj mali popis odmah objašnjava i zašto u jednom kratkom predavanju nije moguće sve te izvore temeljito analizirati. Iz toga razloga u svojem ću se izlaganju znatno ograničiti. U prvoj točki istražiti ću važna stajališta II. vatikanskog sabora. U drugoj točki razmotrit ću izričaje Zakonika kanonskog prava (1983.) te bitne dopune koje je donijelo apostolsko pismo *Apostolos suos* (1998.). U trećoj točki osvrnut ću se na dva otvorena pitanja.

NOVO REGULIRANJE BISKUPSKIH KONFERENCIJA KOJE JE DONIO II. VATIKANSKI SABOR

Slijedeći staro crkveno uvjerenje, koncili bi trebali izraziti vjeru Crkve moralnom jednodušnošću biskupa koji su u katoličkom zajedništvu (*communio catholica*). Brojčana ili relativna većina nikada se nije smatrala dostatnom.² Slijedeći tu tradiciju, II. je vatikanski sabor o spornim temama pokušao ne odlučivati (parlamentarnim) sredstvima većinskog odlučivanja, nego konsenzusom. Za razliku od prijašnjih koncila Drugi vatikanski sabor nije pak želio definirati nove dogme niti se ograničiti na dogmatska pitanja; želio je biti pastoralni koncil te obrađivati i takve teme i strukture koje se s dogmatskoga gledišta mogu smatrati vremenski uvjetovanim. Stoga ne čudi da s obzirom na neke od tih tema nije bilo moguće postići stvarno slaganje (*Einvernehmen*). S obzirom na mnoge teme Koncil je dao radije općenite smjernice i njihovo preciziranje

---

² Usp. H. J. Sieben, *Consensus, unanimitas und maior pars auf Konzilien, von der Alten Kirche bis zum Ersten Vatikanums*, u: *Theologie und Philosophie* 67 (1992), str. 192-229.

prepustio postkoncilskom vremenu. Možda to može objasniti zašto su u proteklih četrdeset godina pape i biskupi morali upotrijebiti mnogo vremena i snage da pojasne stvari koje je Koncil ostavio otvorenima.

Jedna je takva tema novo uređivanje biskupskih konferencija koje je Drugi vatikanski sabor pokrenuo. Dekret o pastirskoj službi biskupa (*Christus Dominus*) u 3. poglavlju, koje obrađuje suradnju biskupa za opće dobro nekoliko Crkava govori o tome da je “u međusobnom savjetovanju nastalo sveto suglasje (*sancta ... virium conspiratio*) silâ na zajedničko dobro Crkve” (CD 37). Biskupska konferencija definira se kao “neka vrsta skupštine (*coetus*) na kojoj biskupi neke države ili nekog područja udruženo obavljaju svoju pastoralnu službu kako bi promicali veće dobro koje ljudima pruža Crkva, osobito putem onih oblika i načina apostolata koji su na prikladan način usklađeni s nadolazećim okolnostima vremena” (CD 38 § 1). Nakon što se u brojevima 2 i 3 objašnjavaju članstvo i organi biskupske konferencije, Dekret na sljedeći način sažimlje njihovu djelatnost: “Ako su odluke (*decisiones*) biskupske konferencije donesene legitimno i barem dvotrećinskom većinom glasova onih biskupa koji pripadaju konferenciji i imaju pravo glasa pri odlučivanju te ako ih Apostolska Stolica odobri (*recognitae*), one pravno obvezuju samo u onim slučajevima koje predviđa opće pravo ili posebna odredba Apostolske Stolice, donesena njezinom vlastitom pobudom (*motu proprio*) ili na molbu same biskupske konferencije” (CD 38 § 4).

Ni u tim redcima ni u drugim tekstovima Drugoga vatikanskog sabora izričito se ne dotiče pitanje učiteljske kompetencije biskupskih konferencija, a kamoli da se o tome odlučuje. Stoga ne čudi da je to pitanje postalo temom prijedora u postkoncilskom vremenu.

SADAŠNJE INTERPRETACIJE

Jedna skupina teologa, čije bismo tendencije mogli ubrojiti u negativne, zastupa mišljenje da biskupska

konferencija kao takva ne posjeduje učiteljsku kompetenciju. Na susretu predstavnika Nacionalne katoličke biskupske konferencije Sjedinjenih Država s predstavnicima nekih europskih biskupskih konferencija 18.-19. siječnja 1983. Joseph Ratzinger je formulirao prvu od sveukupno pet teza: "Biskupska konferencija kao takva nema mandata naučavanja (*mandatum docendi*). Taj pripada samo pojedinačnom biskupu ili Zboru biskupa zajedno s Papom."³ Kratko nakon toga kardinal Ratzinger navodno je izjavio sljedeće: "Ne smijemo zaboraviti da biskupske konferencije nemaju teološkog temelja, ne spadaju u bitnu strukturu Crkve, kakvu je želio Krist: imaju samo praktičnu, konkretnu funkciju. [...] Nijedna biskupska konferencija kao takva nema učiteljsku funkciju. Njezini dokumenti imaju svoju težinu samo onoliko koliko ih prihvate pojedinačni biskupi."⁴

James Patrick Green u svojoj kanonskoj disertaciji o "munus docendi" biskupskih konferencija zastupa slično stajalište kao i voditelj njegove disertacije Gianfranco Ghirlanda, ordinarij za crkveno pravo na Fakultetu kanonistike Papinskoga sveučilišta Gregorijana.⁵ Obojica razlikuju između "munus docendi" (služba naviještanja) i "potestas magistris authenticis" (punomoć autentične službe). S jedne strane

³ J. Schotte, *A Vatican synthesis: Rome consultation on peace and disarmament*, u: *Origins* 12 (April 7, 1983), str. 691-695, ovdje 692; F. A. Sullivan, *The Teaching Authority of Episcopal Conferences*, u: *Theological Studies* 63 (2002), str. 472-493, ovdje 472.

⁴ J. Ratzinger, *Zur Lage des Glaubens. Ein Gespräch mit Vittorio Messori*, München, 1985., 60. Hrvatsko izdanje: Joseph Ratzinger – Vittorio Messori, *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split, 2. izd., 2001., str. 53-54.

⁵ Kao i ovdje J. P. Green, *Conferences of Bishops and the Exercise of the "Munus docendi" of the Church*, Rome, 1987; G. Ghirlanda, *De Episcoporum Conferentia deque exercitio potestatis magistris*, u: *Periodica* 76 (1987), str. 573-603; Isti, *De episcoporum conferentis reflexiones*, u: *Periodica* 79 (1990), str. 625-661; Isti, *Concili particolari e conferenze dei vescovi: 'munus regendi' e 'munus docendi'*, u: *Civ. Catt.* 142/II (1991), str. 117-132; *Munus regendi et munus docendi' dei concili particolari e delle conferenze dei vescovi*, u: AA. VV., *La Synodalité - La participation au gouvernement dans l'Église (Actes du VIIe Congrès international de Droit canonique - Paris, Unesco, 21-28 sept. 1990)*, u: *An. Can.* 1992 (hors de série) I, 34, str. 9-388; *Il Motu proprio 'Apostolos suos' sulle Conferenze dei vescovi*, u: *Periodica* 88 (1999), str. 609-657.

dopuštaju da se biskupi nekog određenog područja susreću i pomoću svoje konferencije mogu naučavati; s druge strane, osporavaju da konferencije mogu autentično naučavati ako ne dobiju za to posebni mandat od Svete Stolice.

Francisco Javier Urrutia, bivši ordinarij za crkveno pravo na Kanonističkom fakultetu Papinskoga sveučilišta Gregorijana zastupa naspram tome mišljenje da biskupska konferencija kao takva posjeduje učiteljski mandat i da ima pravo iznositi stajališta u pitanjima nauka. Urrutia ustvrđuje: “Ako konferencija naučava, naučava kao takva, i ne naučavaju pojedinačni biskupi tako da prihvaćaju mišljenje iznijeto u izjavi. Iz toga razloga takva stajališta iznesena od konferencija treba prihvaćati religioznom poslušom (*obsequium religiosum*), i to kako od strane biskupa, tako i od strane vjernika njihovih Crkava.”⁶

Julio Manzanares zastupao je 1988. na interdisciplinarnom kolokviju o biskupskim konferencijama u Salamanki (Španjolska) otprilike isto stajalište kao i Urrutia. “Zakonito ustanovljena biskupska konferencija koja djeluje prema svojim

---

⁶ F. J. Urrutia, *De exercitio muneris docendi a conferentiis episcoporum*, u: Periodica 76 (1987), str. 607. [Vlastiti prijevod] – U odgovoru na objašnjenja F. J. Urrutije G. Ghirlanda obrazlaže svoje mišljenje, da bi biskupi okupljeni u biskupskoj konferenciji mogli u zajedničkom vršenju pastoralnih zadaća donositi “striktno kolegijalne čine” prema kan. 119/CIC (Responsio P. F. J. Urrutia animadversionibus, u: Periodica 76 [1987], str. 637-649, ovdje 641). U tom kontekstu Ghirlanda vidi doduše podudarnost riječi “kolegijalno” (*collegialiter*) s kan. 119/CIC, ali ne i s LG 22 i brojevima 1 i 4 “Nota explicativa praevia”. Da bi izbjegao tu dvoznačnost, on s obzirom na biskupske konferencije upotrebljava riječ “zajedno” (*coniunctim*). Slaže se s prikazom Urrutie da biskupska konferencija kao skup djeluje kolegijalno kad donosi učiteljske izjave u smislu kan. 119/CIC. Ipak ostaje pitanje, da li su takve izjave izraz punomoći autentičnog naučavanja (*potestas magisterii authentici*). Prema njegovu mišljenju to ispunjavanje punomoći ne može biti kolegijalno u teološkom smislu, jer u konferenciji ne djeluje Zbor biskupa kao takav (usp. *isto*, 641s). Ghirlandova argumentacija tu je obojena materijalno-pravnim shvaćanjem riječi “kolegij/zbor”, kako dolazi do izražaja u koncilskim tekstovima. Usp. također: *Dialogus de argumento praecedenti in X XII Colloquio Facultatis Iuris Canonici [ad Brixianensem civitatem]*, u: Periodica 76 (1987), str. 651-667.

pravilima u stanju je učiniti radnje autentičnog učiteljstva i juridički sposobna to zaista i činiti.”⁷

Jedno pomirujuće shvaćanje, koje zastupa treća skupina teologa, veli da biskupske konferencije obnašaju važnu učiteljsku ulogu u Crkvi, ali vjernike ne mogu izravno obvezati da taj nauk prihvate. Ladislaus Örsy, primjerice, smatra da Duh Sveti može djelovati preko konferencija tako da biskupima posreduje nove spoznaje, ali da se mjera nadnaravne pomoći nikad ne može spoznati unaprijed. Stoga bi izjave biskupskih konferencija trebalo uvijek prihvatiti s religioznim respektom, ali istodobno ih promišljati i kritički proučavati. U svakom slučaju, nauk biskupske konferencije mora se prosuđivati da li je u skladu sa Svetim pismom, Predajom i živom vjerom cijele Crkve.⁸

RASPRAVA NA KONCILU

Izneseni razlozi za učiteljsku kompetenciju biskupskih konferencija ili protiv nje pozivaju se u pravilu ne samo na prihvaćenu konačnu verziju Dekreta o pastirskoj zadaći biskupa (*Christus Dominus*) nego i na prijašnje nacрте teksta kao i izjave pojedinačnih koncilskih otaca za vrijeme općeg zasjedanja. Prvotni nacrt (*De Episcopis ac de diocesium regimine*) iz veljače

---

⁷ J. Manzanares, *The Teaching Authority of Episcopal Conferences*, u: *The Jurist* 48 (1988), str. 234-263, ovdje 263. [vlastiti prijevod] – Usp. F. X. Kaufmann, *Spanien. Internationales Kolloquium über Bischofskonferenzen*, u: *Herder-Korrespondenz* 42 (1988), str. 170-171.

⁸ L. Örsy, *Episcopal Conferences. Their Theological Standing and Their Doctrinal Authority*, u: *America* 155 (November 8, 1986.), str. 282 -285; Isto, *Reflections on the teaching authority of the episcopal conferences*, u: Th. Reese (Hg.), *Episcopal conferences. Historical, Canonical and Theological Studies*, Washington D. C. 1989., str. 233-252; Isti, *Episcopal conferences and the power of the Spirit*, u: *The Jurist* 59 (1999), str. 409-431 [njem. prijevod: *Die Bischofskonferenzen und die Macht des Geistes*, u: *Stimmen der Zeit* 218 (2000), str. 3-17]; Isti, *A 'notion' of collegiality*, u: *The Jurist* 64 (2004), str. 35-38; Isti, *Episcopal collegiality revisited*, u: A. Melloni, S. Scatena (Hgg.), *Synod and synodality. Theology, History, Canon Law and Ecumenism in New Contact. International Colloquium, Bruges, 2003., Münster, 2005., str. 27-32.*

1962. govorio je o nužnosti naučavanja na nacionalnoj ili regionalnoj razini koja je proizlazila iz takvih problema koji su se odnosili na više biskupija jednoga područja. Kardinal Paolo Marella, službeni izvjestitelj (*relator*) smatra da konferenciji “pripada da objašnjava, brani i unaprjeđuje takve vidove vjere, običaja i zakona koji se pod određenim uvjetima odnose na cijelu naciju, ali da se i suprotstavlja opasnim krivovjerjima i zastranjivanjima”.⁹

Prerađeni nacrt iz proljeća 1963. išao je još dalje i izjavio da bi izjave konferencije pod određenim uvjetima čak obvezivale biskupe određenog područja “ako se radi o tome da se objavi izjava većeg značenja u ime nacionalne konferencije biskupa”.¹⁰ Neki su koncilski oci tijekom ljeta 1963. poslali pisane primjedbe.¹¹ Rasprava o tome nacrtu počela je na 60. općem zasjedanju, 5. studenog 1963. i završena na 68. općem zasjedanju 15. studenog 1963. U pisanim i usmenim stajalištima skupina biskupa se protivila tome da se biskupskoj konferenciji priznaju učiteljske kompetencije jer bi se time konferencija preopteretila i legitimni autoritet dijecezanskog biskupa bio potkopan.¹² Bitno veći broj biskupa pak zagovarao je da se konferencijama priznaju učiteljske kompetencije, jer je s jedne strane potrebna učiteljska međuinstantca između Apostolske Stolice i pojedinačnih biskupija i jer se s druge

---

⁹ “...quando sermo est de erroribus et periculis contra fidem, mores et ecclesiasticam disciplinam non ita intellegi debent illa verba quasi ius et officium Episcopalis Conferentiae sit ex auctoritate inquirere directe in errores contra fidem et mores, sed ipsius est declarare, defendere, et promovere ea fidei, morum vel iuris capita, quae in specialibus adiunctis, universae Nationis conveniant et errores deviationesque impugnare periculosiores” (Kardinal Paolo Marella, *Relatio*, in: *Acta et Documenta. Periodus praeparatoria, II-II [Commissio centralis]*, str. 526). – Usp. “*Schema*”, u: *Schemata constitutionum et decretorum*, ser. III, str. 81-84.

¹⁰ *Schema decreti de episcopis ac de diocesum regimine*, u: *Acta Synodalia (AS) II-IV*, str. 374.

¹¹ AS II-V, str. 271-401.

¹² Između ostalog Hermann Volk, biskup Mainza (AS II-V, str. 22-24); Kardinal Joseph Frings iz Kölna (AS II-V, str. 66-69); Luigi Carli, biskup iz Segnija (AS II-V, str. 72-75).

strane takva instanca čini prikladnom iz analogije prema partikularnim koncilima i patrijarhatima.¹³

Sljedeće verzije nacрта izbjegavaju svako izričito spominjanje učiteljske funkcije biskupske konferencije, s jednom jedinom iznimkom. U jednoj bilješci ustvrđuje se: “Katkada se javne izjave koje mogu biti od velikog značenja, daju u ime svih biskupa.”¹⁴ Biskup H. Schäufele, službeni izvjestitelj (relator) naveo je kao razlog za ispuštanje prijašnjeg materijala o učiteljskoj kompetenciji da je tekst morao biti skraćen.¹⁵ U konačnoj verziji (*De pastorali Episcoporum munere in Ecclesia*) čak je ispuštena i objašnjavajuća bilješka i to čini se zbog prethodne odluke da se tekstu pridodaju samo takve bilješke koje se odnose na izvore i na autoritete.

DVA BREMENTA POJMA

Za ispravno tumačenje Koncila zacijelo je odlučujući konačni, prihvaćeni tekst. Rasprava o pravom tumačenju teksta kruži oko dva višeznačna pojma, naime “munus pastoralis” i “decisiones”. U prvom izrazu pridjev “pastoralis” može se shvatiti u užem ili u širem smislu. U užem smislu “pastoralni” se shvaća kao suprotstavljena “dogmatskom” ili “učiteljskom” značenju. U tom bi smislu “munus pastoralis” značio da je konferencija sredstvo suradnje i vijećanja biskupa pri izvršavanju njihovih praktičnih djelatnosti. U skladu s “Radnim instrumentom” što ga je izdala Kongregacija za biskupe godine 1988. biskupske konferencije imaju “prema svojoj naravi operativne, pastoralne i socijalne ciljeve, ali nemaju izravno ciljeve koji se odnose na nauk”.¹⁶ One bi ponajprije bile tijela savjetovanja na interdijecezanskoj razini kao primjerice pastoralna vijeća na dijecezanskoj razini (usp. CD 27 i enciklika *Ecclesiam suam*, 16).

¹³ Usp. K. Mörsdorf, *Geschichte des Dekrets über die Hirtenaufgabe der Bischöfe in der Kirche*, u: ²LThK, E II, str. 136-137.

¹⁴ AS IV-II, str. 604.

¹⁵ AS III-VU, str. 204.

¹⁶ Herder-Korrespondenz 43 (1989), str. 173.

Pojam “pastoralni” može se međutim rabiti i u širem smislu, koji uključuje i učiteljski aspekt, a tako ga je katkada zaista upotrebljavao i II. vatikanski sabor. Kako smo već spomenuli *Christus Dominus*, naziv je za Dekret o pastirskoj zadaći (*munus pastorale*) biskupa pri čemu se u korpusu teksta ta pastirska zadaća definira kao trostruka “služba naučavanja, posvećivanja i upravljanja (*munus docendi, sanctificandi et regendi*, CD 11). Zato je posve dosljedno, kad se u *Christus Dominus* 38 § 1 izraz “munus pastorale” tako interpretira da on uključuje funkciju naučavanja (*munus docendi*). Ipak tekst ne veli da konferencije izvršavaju *sve* pastoralne zadaće dijecezanskih biskupa tako da je opravdano pitanje želi li se pridjevom “pastoralni” u *Christus Dominus* 38 § 1 da konferencije kao takve imaju učiteljske kompetencije.

Na sličan način višeznačna je i imenica “decisiones” u *Christus Dominus* 38 § 4. Pojam se može shvatiti u užem smislu, tako da znači pozitivne zakone i administrativne odluke, ili pak u širem smislu, tako da uključuje učiteljske odluke. S obzirom da se u ranijim nacrtima koncilskog teksta ukazuje na učiteljsku funkciju konferencija, neki teolozi zastupaju mišljenje da je širi smisao izraza “decisiones” vjerojatniji.¹⁷ Dakako, mora se računati s mogućnošću da se s preradom starijeg nacrta Dekreta htjelo promijeniti i točan smisao toga izraza tako da konačni tekst konferenciji pripisuje samo praktične funkcije. Iz tih zapažanja proizlazi da se postkoncilaska rasprava o učiteljskoj kompetenciji biskupskih konferencija ne može odlučiti samo na temelju teksta *Christus Dominus* pa ni onda ako se podrobno rekonstruiraju stariji nacrti Dekreta i tijekom rasprave za vrijeme Koncila.

Ne pomažu ni pozivanja na druge koncilске dokumente. Nakon što je Dogmatska konstitucija o Crkvi ukazala na neke sličnosti između današnjih biskupskih konferencija i starocrkvenih patrijarhata, ona se ograničava na konstataciju da “danas biskupske konferencije [mogu] mnogostruko i plodno pripomoći konkretnoj primjeni kolegijalnog duha (*collegialis affectus*)” (LG 23). Konstitucija o Liturgiji dodjeljuje

---

¹⁷ Usp. Manzanares, *Teaching Authority*, str. 242.

konferencijama važne zadaće pri praktičnim uređivanjima liturgijskih pitanja (SC 22 § 2), ali ne raspravlja o mogućoj učiteljskoj kompetenciji. Slično vrijedi za misijske zadaće konferencija u Dekretu o misijskoj djelatnosti Crkve (AG). Velikom se vjerojatnošću može pretpostaviti da su komisije koje su izrađivale ove tekstove bile mišljenja kako (još) nije vrijeme za izjave o mogućoj učiteljskoj kompetenciji biskupskih konferencija tako da su to pitanje namjerno ostavili otvorenim.

BISKUPSKA KONFERENCIJA PREMA CIC-U (1983.)

Budući da se čini očiglednim kako II. vatikanski sabor nije odgovorio na pitanje učiteljske kompetencije biskupskih konferencija, gotovo se neizbježno nameće sljedeće pitanje: Pruža li Zakonik kanonskoga prava proglašen 1983. određene elemente kako bi se pronašao traženi odgovor?¹⁸

Knjiga II.

Ona skupina teologa koja odbacuje učiteljsku kompetenciju konferencija obično se oslanja na Knjigu II. ("Narod Božji"), Drugi dio CIC ("Hijerarhijsko uređenje Crkve"), gdje se u drugom odsjeku ("Partikularne Crkve i njihove skupštine" jedno posebno poglavlje (primjerice kanoni 447-459) bavi biskupskim konferencijama. Za našu pretežno teološku raspravu mogli bi od velikog značenja biti kanoni 447, o biti biskupske konferencije, i 455, o kompetenciji konferencije.

---

¹⁸ Za razliku od Katoličke crkve latinskog prava u istočnim crkvama sjedinjenima s Rimom zbog njihove posve drukčije sinodalne strukture i zbog njihova patrijarhatskog ustroja nema mjesta za biskupske konferencije u smislu kan. 447-459/CIC. Stoga "Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium" nema odgovarajućih uredbi. Jedino Konventi Hijerarha više Crkava normirani u kan. 322/CCEO sui iuris mogu imati određenu sličnost s biskupskim konferencijama latinskoga crkvenog prava. Latinska teologija kolegijaliteta koja se razvijala iz pretežno pravnog shvaćanja "kolegija", razlikuje se od istočne teologije sinodalnosti, koja je uređena prema trinitarnoj teologiji i prvi put crkvenopravno formulirana u Kanonu 9 Sinode u Antiohiji i kanonu 34 Apostolskih kanona.

Kan. 447 gotovo doslovce ponavlja CD 38 § 1. Jedina bitna promjena odnosi se s jedne strane na preciziranje konferencije kao "institutum permanens", s druge strane na ne baš određenu konstataciju da u njoj uključeni biskupi obavljaju "neke pastoralne zadaće" ("munera quaedam pastoralia"). Otvorenim ostaje pitanje koje nas ovdje zanima: pripada li konferenciji kao takvoj učiteljska kompetencija? Zato pozivanje na kan. 447/CIC ne može pripomoći da bi se presudilo u spomenutoj raspravi.

Kan. 455 uglavnom odgovara formulacijama CD 38 § 4, ali crkveno pravo nadomješta spomenuti višeznačni koncilski pojam "decisiones" izrazom "decreta generalia" (kan 455 § 1). Doduše, Kodeks na drugim mjestima rabi izraz "decreta", tako da uključuje sve odluke Ekumenskog koncila – bez obzira jesu li učiteljske ili pravne vrste (kan. 341 § 1). Ipak, čini se da se kan. 455 odnosi samo na zakone i administrativne odluke. U tome se slažu i oni kanonisti koji inače u pitanjima učiteljske kompetencije biskupskih konferencija zastupaju različita shvaćanja.¹⁹ Papinska komisija za autentično tumačenje *Zakonika crkvenoga prava* taj je kanon tako protumačila da se izraz "decreta generalia" ne odnosi samo na zakone nego i na opće provedbene dekrete (kanoni 31-11/CIC).²⁰ Kan. 455 mogao bi ipak za naše pitanje biti od važnosti jer se ograničenje zakonodavne snage biskupske konferencije, o kojoj je ovdje u kanonu riječ, možda može prenijeti i na učiteljske odredbe. Tom ću se pitanju vratiti kada budem govorio o uvjetima pod kojima konferencija može izreći obvezujući nauk.

---

¹⁹ J. P. Green, *Conferences of Bishops and the Exercise of the "Munus docendi" of the Church*, Rome, 1987., str. 100; G. Ghirlanda, *De Episcoporum Conferentia deque exercitio potestatis magisterii*, u: *Periodica* 76 (1987), str. 591; F. J. Urrutia, *De exercitio muneris docendi a conferentiis episcoporum*, u: *Periodica* 76 (1987), str. 617-621; J. Mazaneres, *The Teaching Authority of Episcopal Conferences*, u: *The Jurist* 48 (1988), str. 242.

²⁰ Pontificium Consilium de legem textibus, *Interpretationes authenticae*, Can. 455 § 1, u: *AAS* 77 (1985), str. 771.

Knjiga III.

Teolozi koji zagovaraju učiteljsku kompetenciju biskupskih konferencija, oslanjaju se obično na knjigu III. CIC-a (“Naučiteljska služba Crkve”), i to točnije na kan. 753 koji govori o učiteljskom autoritetu biskupa. “Biskupi koji su u zajedništvu s glavom i udovima Zbora, bilo kao pojedinci, bilo sabrani na biskupskim konferencijama ili na krajevnim saborima iako nisu nezabludivi u naučavanju, vjerodostojni su naučitelji i učitelji vjere (authentici sunt fidei doctores et magistri) vjernika povjerenih njihovoj brizi; uz to vjerodostojno naučavanje (*authenticum magisterio*) svojih biskupa vjernici su dužni prijanjati s vjerničkim poslušom duha (*religioso animi obsequio*).”

Ovaj se kanon tumači u dva smjera. Jedna škola, čiji su predstavnici Urrutia i Manzanares, tumači ga tako da biskupskoj konferenciji kao takvoj pripisuje autentičnu učiteljsku službu. Druga škola, čiji su predstavnici Green i Ghirlanda, tumači ga u smislu da govori o dva načina kako dijecezanski biskup može naučavati: ili kao pojedinačni biskup u svojoj biskupiji ili zajedno s drugim biskupima na partikularnim koncilima ili biskupskim konferencijama. Očito, dakle, druga interpretacija iščitava kanon tako da on ni partikularnom koncilu ni biskupskoj konferenciji kao takvoj ne pripisuje učiteljsku kompetenciju.

Ostavimo na trenutak po strani pitanje o stupnju obvezatnosti nauka i usredotočimo se na subjekt nauka, dakle na onoga koji naučava. Mogu se navesti tri dokaza u korist teze prema kojoj se biskupskoj konferenciji pridaje učiteljska kompetencija. Prvi se dokaz poziva na očigledni smisao kanona. Gramatički subjekt kanona doduše jesu biskupi, a ne konferencije; ipak se biskupi predstavljaju kao okupljeni, a ne kao pojedinačni. Ono što zajedno čine na konferenciji, čini konferencija. Sličan je slučaj u kan. 749 § 2, o ekumenskim saborima. Taj kanon govori o nezabludivoj službi koja pripada biskupima ili kad su okupljeni na ekumenskom koncilu (*in Concilio coadunati*) ili rasuti po svijetu (*per orbem dispersi*). Nitko ne bi želio dovesti u sumnju da Kodeks ovdje formulira

nezabludivu učiteljsku kompetenciju ekumenskog koncila. Ako se dakle paralelno s kan. 749 § 2 promatra kan. 753, teško bi bilo osporavati da on biskupskim konferencijama kao takvima pridaje određenu učiteljsku kompetenciju.

Drugi se dokaz oslanja na paralelizam s partikularnim (krajevnim) saborima. Zapravo svi teolozi dopuštaju da biskupi jednoga područja ili jedne zemlje koji se okupljaju na koncil pod određenim uvjetima vrše autentičnu službu naučavanja. Partikularni su sabori u crkvenoj povijesti imali važnu ulogu za razvitak crkvenoga nauka. Treći kartaški koncil (397.) podastro je u svojem kan. 47. popis kanonskih knjiga Svetoga pisma. Cijeli niz afričkih krajevnih sabora održanih između godine 411. i 418. igrali su presudnu ulogu u osudi pelagijanske hereze. Drugi sabor u Orangeu (529.) odbacio je fenomen koji je pod nazivom semipelagijanizam ušao u teološke priručnike. Sabor u Bragi (675.) osudio je priscilijaniste. Četvrti sabor u Toledu (633.) odredio je da se u slučaju nekog prijevora o vjeri treba sazvati sveopći španjolski sabor. Nekoliko koncila u Toledu, uključujući onoga iz godine 675., podastrlo je važne ispovijesti vjere. To bi se nabranje moglo lako proširiti.²¹ Doduše učiteljska kompetencija krajevnih sabora u drugom kršćanskom tisućljeću manje je bila u središtu pozornosti, no ona se u načelu priznaje. Kan. 445 Kodeksa (1983.) ustvrđuje da krajevni sabor “može ... odlučiti ono što smatra prikladnim za rast vjere, za usklađivanje zajedničke pastoralne djelatnosti, za uređivanje ćudoređa i za čuvanje, uvođenje i obranu crkvene stege”. Taj kanon kao i kan. 291. Kodeksa (1917.) bez sumnje pokazuju da se dekreti krajevnih sabora odnose na cijelo područje, uključujući i biskupe koji nisu nazočni ili takve koji se ne slažu s donesenom odlukom. Promatrano u tom svjetlu,

---

²¹ Usp. H. J. Sieben, *Das Nationalkonzil im frühen Selbstverständnis, in theologischer Tradition und in römischer Perspektive*, u: *Theologie und Philosophie* 62 (1987), str. 526-562; Isti, *Episcopal Conferences in Light of Particular Councils during the First Millenium*, u: *The Jurist* 48 (1988), str. 30-56; Isti, *Concilium perfectum. Zur Idee der sogenannten Partikularsynode in der Alten Kirche*, u: *Theologie und Philosophie* 63 (1988), str. 203-229.

tumačenje kan. 753 (CIC/1983.) od strane Greena i Ghirlande nailazi na poteškoće ako ga primijenimo na krajevne sabore.²²

Treći je dokaz teološko-ekleziološke naravi i dotiče kolegijalni karakter biskupskih konferencija. Pojam “kolegijalan” može se upotrebljavati u pretežito crkvenopravnom ili teološkom vrednovanju. Gledano iz kanonističkog kuta, moglo bi se postaviti pitanje može li učiteljski autoritet pripadati samo onima koji snagom Božanskog prava njime raspolažu (papa, zbor biskupa, pojedinačni dijecezanski biskup) ili se i snagom čisto crkvenog prava mogu stvoriti organi (primjerice biskupske konferencije) koji raspolažu autoritetom naučavanja. Imajući u vidu noviju i stariju crkvenu povijest, moglo bi se reći: Kao što je Crkva za pitanja steg stvorila organe koji nisu nužno sadržani u njezinoj od Isusa Krista zadanoj strukturi (naime krajevni sabori, biskupske konferencije), ona to može učiniti i za pitanje tko u Crkvi može autentično naučavati.

Dakako, složenije je pitanje jesu li biskupske konferencije i u teološkom smislu “kolegijalne”. U punom i strogom smislu riječi kolegijalitet se kao teološki *terminus technicus* odnosi na radnje cijelog Kolegija biskupa u hijerarhijskom zajedništvu s papom kao glavom kolegija (*cum et sub Petro*). “Prethodna bilješka” (*nota explicativa praevia*) koja je stavljena na početku 3. poglavlja *Lumen gentium* jasno ističe da biskupi samo onda mogu učiniti strogo kolegijalni čin ako cijeli Zbor djeluje zajedno s Papom kao svojom glavom.

Tome bi se moglo prigovoriti da je teološki pojam kolegijaliteta samo djelomično, ali zaista ostvaren ako neki biskupi zajedno djeluju i to žele shvatiti kao izraz njihove solidarnosti s cijelim Zborom. Čini se da LG 22 podupire to šire shvaćanje kad kao primjer kolegijaliteta navodi da veći broj biskupa sudjeluje na posveti novoga biskupa. LG 23 nadalje govori o tome da se kolegijalni duh danas praktično primjenjuje, kao nekoć preko patrijarhata, danas preko biskupskih konferencija (*coetus episcopales*). Pojam “kolegijalni duh” (*collegialis affectus*) što ga

²² A. Garcia Y Garcia, *Episcopal Conferences in Light of Particular Councils during the Second Millenium*, u: *The Jurist* 48 (1988), str. 57-67, ovdje 60-62.

Koncil uvodi, neki teolozi razlikuju, i to kao afektivni i efektivni kolegijalitet.²³ Torazlikovanje koje je uspostavila već Prva i Druga izvanredna sinoda biskupa 1969. i 1985., zacijelo je legitimno, pri čemu razlikovanje ne treba shvatiti kao suprotstavljanje jer inače “afektivni” lako postaje isto što i “inefektivni” odnosno “neučinkoviti”. Drugim riječima: I “afektivni” kolegijalitet ima “efektivne” posljedice.²⁴ Iz tih pojašnjenja možemo zaključiti da je kolegijalitet u zaista teološkom smislu djelomično i analogno ostvaren kad se biskupi okupe da svojim zajedničkim naporima služe jedinstvu cijele Crkve.²⁵ Budući da kolegijalitet uključuje učiteljsku kompetenciju Zbora biskupa, iz toga barem na prvi pogled proizlazi da konferencije kao djelomično ostvarivanje kolegija participiraju na toj učiteljskoj kompetenciji.

Treći spomenuti dokaz, uzet sam za sebe, čini se da zacijelo nije dovoljno uvjerljiv da bi se došlo do sigurnog zaključka, osim ako se uzme zajedno s dvama već spomenutima. Želeći izbjeći zaključak da kan. 753 biskupskim konferencijama pridaje učiteljsku kompetenciju, kanonisti poput Greena i Ghirlanda zastupaju shvaćanje da biskupi okupljeni na konferenciji naučavaju kao individui i da se kao dijecezanski biskupi obraćaju svojim povjerenim mjesnim Crkvama. Kako smo upravo pokazali, čini se da takvo tumačenje govori protiv očiglednog smisla kanona. Ono je usmjereno i protiv konkretne prakse konferencija. Kan. 454 § 2 izričito veli da se izjave konferencije ne donose samo u ime onih dijecezanskih biskupa i pomoćnih biskupa koji su glasovali u korist izjava nego u ime cijele konferencije u koju mogu spadati i pomoćni biskupi, naslovni biskupi i ne-biskupi. Izjave se nadalje odnose na sve

---

²³ K. Winterkamp, *Die Bischofskonferenz zwischen "affektiver" und effektiver Kollegialität*, Münster, 2003.

²⁴ Usp. A. Anton, *The Theological 'Status' of Episcopal Conferences*, u: *The Jurist* 48 (1988), str. 185-219, ovdje 205.

²⁵ *Isto*, 204. – Mnogi drugi teolozi zastupaju isto shvaćanje. Usp. primjerice W. Kasper, *Der theologische Status der Bischofskonferenzen*, u: *Theologische Quartalschrift* 167 (1987), str. 3; H. J. Pottmeyer, *Was ist eine Bischofskonferenz?*, u: *Stimmen der Zeit* 206 (1988), str. 441; B. Sesboüé, *Les conférences épiscopales en question*, u: *Études* 369 (juillet-août 1988), str. 102.

vjernike odgovarajućeg područja a ne samo na članove onih biskupija čiji su biskupi glasovali za izjavu.

STUPANJ OBVEZATNOSTI?

Nakon što je utvrđeno da biskupske konferencije imaju učiteljske kompetencije, nameće se daljnje pitanje o stupnju obvezatnosti njihovih izjava. Očigledno da biskupska konferencija ne može zahtijevati bezuvjetno prihvaćanje u stvarima vjere (*fides credenda, fides tenenda*). Kao nesavršeno ostvarenje kolegija biskupâ konferencija ne može zahtijevati onaj autoritet koji pripada čitavom kolegiju (*cum et sub Petro*). Dakako LG 25 poznaje druge dvije vrste kompetencije u slučaju biskupskih izjava.²⁶ Najprije Dogmatska konstitucija općenito tvrdi: “Kad biskupi naučavaju u zajedništvu s rimskim biskupom, svi ih trebaju poštovati kao svjedoke božanske i katoličke istine (*venerandi sunt*)”. Zatim nastavlja i precizira da katolici moraju pristajati religioznom posluhom duha (*religioso animi obsequio*) uz autentično učenje rimskog biskupa i kad ne govori “*ex cathedra*” kao i uz svojega biskupa kad on u Kristovo ime iznosi nauk u stvarima vjere i ćudoređa. Čini se jasnim da biskupima okupljenim na konferenciji u svakom slučaju pripada prvi od dvaju spomenutih stupnjeva autoriteta. O tome pripada li im i “*obsequium religiosum*”, Koncil nije odlučio.

Dakako, novi Crkveni zakonik na tom mjestu ide iznad Koncila. Kako smo već spomenuli kan. 753 ustvrđuje da nauk biskupa, kad na konferenciji autentično naučavaju, treba prihvatiti “religioznom posluhom” (*religioso animi obsequio*). To znači da su barem pod određenim uvjetima vjernici dužni nauk biskupske konferencije prihvaćati onim “religioznom posluhom volje i razuma” što ga duguju nauku pape i nauku svojega dijecezanskog biskupa.

²⁶ LG razlikuje između “poštovanja” (*reverentia*), koju duguje svim biskupima i “posluha” odnosno “pristajanja” (*obsequium, adhaesio*), koje treba iskazivati vlastitom biskupu. Tu je razliku vrlo dobro objasnio G. Philips, *L'Église et son mystère au II. Concile du Vatican*, Paris, 1967., Bd. 1, str. 322.

MOTU PROPRIO "APOSTOLOS SUOS" (1998.)

Već smo spomenuli da II. vatikanski sabor nije konačno dao odgovor na pitanje teološke i pravne kompetencije biskupskih konferencija. Stoga je Druga izvanredna sinoda biskupa godine 1985. preporučila da se ta pitanja prouče imajući osobito u vidu CD 38 i kanone 447 i 753/CIC-a. U motu proprio *Apostolos suos* od 21. svibnja 1998. o teološkoj i pravnoj naravi biskupskih konferencija papa Ivan Pavao II. iznio je rezultat toga istraživanja o teološkim i pravnim načelima biskupskih konferencija. Nije slučajno da je Ivan Pavao II. samo tri dana prije, i to 18. svibnja 1998., izdao posebno apostolsko pismo kao motu proprio – *Ad tuendam fidem*²⁷ kojim su umetnute neke norme u CIC i u CCEO te od tada i u pravnom smislu razlikuju tri razine, koje se odnose na teološke kvalifikacije učiteljskih izjava i na vrstu prihvaćanja koje se zahtijeva od strane vjernika: *Apostolos suos* utvrđuje sljedeća tri aspekta:

Biskupi su – i kao pojedinci i u biskupskim konferencijama - autentični učitelji vjere (*authentici sunt fidei doctores et magistri*). Zato i biskupska konferencija ima učiteljski autoritet prema kan. 753/CIC. U brojevima 21-23 *Apostolos suos* Papa je izričito potvrdio učiteljski autoritet biskupa okupljenih u biskupskoj konferenciji. Istodobno je za vršenje toga učiteljskog autoriteta u poglavlju 4, br. 1-4 donio neke norme, koje dopunjavaju odredbe CIC-a/1983. Te su norme sročene analogno odredbama kan. 455.

Učiteljski izričaji biskupskih konferencija (*doctrinales declarationes*) koji žele biti obvezatni te od vjernika prihvaćeni religioznom poslušom (*religioso animi obsequio*), moraju od biskupa koji su članovi biskupskih konferencija s pravom odlučivanja na općem zasjedanju biskupske konferencije (1) *ili* biti jednoglasno doneseni – tada nije potrebno odobrenje od strane Svete Stolice – (2) *ili* doneseni barem dvotrećinskom većinom članova - u tom slučaju potrebno je odobrenje

---

²⁷ AAS 90 (1998), str. 457-461. – Usp. k tome KONGREGATION FÜR DIE GLAUBENSLEHRE, *Lehrmäßiger Kommentar zur Schlußformel der "Professio fidei"* (29 Jun 1998), u: AAS 90 (1998), str. 544-551.

(*recognitio*) Apostolske Stolice (AS čl. 1). Takve učiteljske izričaje mogu objaviti same biskupske konferencije u svoje ime (AS 22, čl. 1).

Autentično naučavanje biskupa može se u biskupskoj konferenciji vršiti samo *na općem Zasjedanju* biskupske konferencije. Nijedno drugo tijelo ili gremij biskupske konferencije – ni Stalno vijeće ni komisije ili ured – nema punomoć izvesti čine autentičnog učiteljstva ni u vlastito ime ni u ime biskupske konferencije ni po njezinu nalogu (AS 23, čl. 2). Ipak Stalno vijeće (čl. 3) može opunomoćiti Komisiju za nauk vjere biskupske konferencije za druge ne-autentične načine izvršavanja učiteljske službe. Statute biskupskih konferencija treba prilagoditi ovim normama pojašnjenja i dopune (čl. 4).

OTVORENA PITANJA

Ovdje se postavljaju barem dva daljnja pitanja. Prvo: Što se događa u slučaju sukoba između konferencije i dijecezanskog biskupa koji je u svojoj vlastitoj biskupiji autentični učitelj vjere? Može li on zastupati drugačije stajalište od onoga koje zastupa konferencija ili je vezan za odluku svoje biskupske konferencije? Nadalje: Kako se prema drugim konkurirajućim odredbama CIC-a odnosi odredba čl. 1 *Apostolos suos* prema kojoj jednoglasno donesenim izjavama konferencije nije potrebno priznanje od strane Apostolske Stolice? Da li je potrebno papinsko odobrenje (*approbatio*) ili priznanje (*recognitio*) u pitanju stege, a ne u učiteljskim pitanjima?

Odobrenje i priznanje

Za određene učiteljske aktivnosti biskupskih konferencija CIC nužno propisuje odobrenje (*approbatio*) ili priznanje (*recognitio*)²⁸ od strane Apostolske Stolice. Kan. 775 § 2, dopušta biskupskim konferencijama da izdaju katekizme za

²⁸ Usp. U. Rhode, *Die recognitio von Statuten, Dekreten und liturgischen Büchern*, u: Arhiv für katholisches Kirchenrecht 169 (2000), str. 433-468.

svoja područja, ali samo s prethodnim odobrenjem (*praevia approbatio*) Apostolske Stolice. Slična ograničenja vrijede i za izdanje liturgijskih knjiga. Prema kan. 838 § 3, za prijevode i prilagodbe liturgijskih obreda potreban je prethodni pregled (*praevia recognitio*) Apostolske Stolice. Čini se da je nastupila paradokсна situacija da se manjom oprežnošću pristupa učiteljskim tekstovima koje je biskupska konferencija jednoglasno zaključila nego u slučaju tih disciplinskih pitanja. Situacija je paradokсна stoga jer je nauk po svojoj biti univerzalniji i manje kulturno i regionalno specifičan nego stega i jer ona zahtijeva kako nutarnje prihvaćanje tako i izvanjsku prilagodbu. Moglo bi se prigovoriti da “recognitio” ili “receptio” od strane Apostolske Stolice daje učiteljskom dokumentu biskupske konferencije značajku univerzalnosti, koju inače ne bi imao.²⁹ Pa i kad je prethodno odobrenje ili naknadno priznanje od strane Apostolske Stolice nužno da se učiteljski dokument može smatrati autentičnim, moglo bi se dalje tvrditi, time dotična biskupska konferencija ništa ne gubi od svoje ovlasti da naučava u svoje ime; jednako tako ne gubi svoju kompetenciju da donosi zakone, premda kan. 455 za djelotvornost zakonskih akata propisuje naredbu (*mandatum*) i priznanje (*recognitio*) od strane Apostolske Stolice. Izjave biskupske konferencije koje je odobrila Sveta Stolica ostaju čini konferencije i ne postaju mjere Svete Stolice.

Disencija pojedinačnih biskupa od izjava njihove konferencije

Jedan od razloga za oklijevanje Crkve u spomenutoj stvari sve do potvrde učiteljske kompetencije biskupskih konferencija u *Apostolos suos* mogao bi se pronaći u njezinu nastojanju da ne okrnji ulogu dijecezanskog biskupa kao učitelja vjere u svojoj vlastitoj biskupiji. Učiteljsku službu dijecezanskog

---

²⁹ Usp. H. J. Pottmeyer, *Das Lehramt der Bischofskonferenzen*, u: H. Müller - H. J. Pottmeyer (Hg.), *Die Bischofskonferenz. Theologischer und juristischer Status*, Düsseldorf, 1989., str. 116-133, osobito 132. Autor zastupa mišljenje da je “recognitio” za izjave konferencije suvišno i samo smetnja.

biskupa kao pastira njemu povjerena stada ne bi trebala krnjiti konkurirajuća učiteljska služba biskupske konferencije. U relativno rijetkim slučajevima kada konferencija dođe do zaključka da želi donijeti učiteljski obvezujuću izjavu, biskupi konferencije kao i svi drugi članovi Crkve imaju slobodu da se u savjesti distanciraju od donesene odluke. Dakako s obzirom na iskaz javne disencije trebalo bi postupati vrlo oprezno jer ona sa sobom uvijek nosi opasnost skandala i raskola. "Direktorij za pastirsku službu biskupa" što ga je 22. 2. 2004. donijela Kongregacija za biskupe dotiče doduše taj problem ali ne govori izričito o učiteljskim odlukama. On konstatira: "Ako opće dobro vjernika zahtijeva zajednički postupak, onda biskup treba biti spreman slijediti mišljenje većine [biskupske konferencije], ne ostajući uporno pri svojem mišljenju; u svim slučajevima kada vjeruje da se iz razloga utemeljenih na savjesti ne može složiti s izjavom ili zaključkom konferencije, pred Bogom mora savjesno razmotriti sve okolnosti i pritom promisliti o svim posljedicama svoje odluke u javnosti; ako se radi o općem dekretu koji nužno treba *recognitio* od strane Svete Stolice, onda mora od toga zatražiti dispensu da ne bi morao prihvatiti ono što je dekretom utvrđeno."³⁰

Pokušamo li spomenute rezultate promišljanja primijeniti na pitanje učiteljske kompetencije, onda bismo mogli reći da je pojedinačni biskup u načelu obvezan prihvatiti autentične izjave biskupskih konferencija. Pritom dakako u savjesti može razmotriti hoće li na izvanjski ili nutarnji način zastupati drukčije mišljenje od toga nauka koji nije nezabludiv, i to pod istim uvjetima kao i drugi katolici. Ako konferencija ne naučava na autentičan način, onda ni pojedinačni biskup ni vjernici općenito nisu dužni prijanjati uz taj nauk. Dakako, biskup bi trebao i u slučaju neautentičnog nauka biti suzdržljiv kad se radi o javnom pokazivanju disencije jer jedinstvo i solidarnost sa svojom subraćom u biskupstvu čine veliku vrijednost.

Iz tih načela mogao bi se izvesti daljnji aspekt. Ista briga oko jedinstva, koja bi mogla potaknuti pojedinačnog biskupa

³⁰ KONGREGATION FÜR DIE BISCHÖFE, *Direktorium für den Hirtendienst der Bischöfe* (22. 2. 2004.), br. 29, odlomak d-e.

da se javno ne distancira od pozicija konferencije, trebala bi nasuprot tome odvratiti konferenciju da se ne izjašnjava o spornim temama koje nemaju siguran temelj u katoličkoj tradiciji pa i onda kad njezina izjava nema obvezujući karakter. Osim takvih prilika u nekoj istinskoj potrebi biskupska bi konferencija trebala izbjegavati da svoje članove dovodi u takvu dvojbu da moraju birati između dva dobra: jedinstva unutar biskupske konferencije i glasa savjesti.

Radi potpunosti izlaganja valja reći da se u ovoj razradi tematike radi o učiteljskoj kompetenciji biskupske konferencije kao takve. Iznesena promišljanja i rezultati ne vrijede za izjave suradnika, namještenika, komisija i sl., pa i onda kad djeluju po nalogu i s mandatom konferencije. Konferencija nema punomoći da svoju kompetenciju delegira tako da moguće izjave njezinih organa ne mogu za se zahtijevati kompetenciju konferencije. Ta tvrdnja ne znači da oni uopće nemaju autoriteta. No njihov se autoritet izvodi iz njihove osobne kompetencije ili profesionalne stručnosti.

(S njemačkog na hrvatski preveo: *Nediljko A. Ančić*)

Die Lehrautorität katholischer Bischofskonferenzen nach dem II. Vatikanischen Konzil

Zusammenfassung

Das II. Vatikanische Konzil definiert die Bischofskonferenz als "einen Zusammenschluß (coetus), in dem die Bischöfe eines bestimmten Landes oder Gebietes ihren Hirtendienst (munus pastorale) gemeinsam ausüben, um das höhere Gut, das die Kirche den Menschen bietet, zu fördern, besonders durch Formen und Methoden des Apostolats, die auf die gegebenen Zeitumstände in geeigneter Weise abgestimmt sind" (CD 38 § 1). "Beschlüsse (decisiones) der Bischofskonferenz, sofern sie

rechtmäßig und wenigstens mit zwei Dritteln der Stimmen jener Prälaten, die Mitglieder mit entscheidendem Stimmrecht der Konferenz sind, gefaßt und vom Apostolischen Stuhl gutgeheißen (*recognitae*) wurden, besitzen verpflichtende Rechtskraft nur in den Fällen, in denen entweder das allgemeine Recht es vorschreibt oder eine besondere Anordnung, die der Apostolische Stuhl *motu proprio* oder auf Bitten der Konferenz erlassen hat, es bestimmt” (*CD 38 § 4*).

Das II. Vatikanische Konzil hat aber die Frage offen gelassen, ob die Bischofskonferenz als solche ein *mandatum docendi* hat. Theologen und Kanonisten, wie etwa J. Ratzinger, G. Ghirlanda und J. P. Green, beantworten die Frage mit “Nein”. Andere, wie etwa F. J. Urrutia und J. Manzanares, beantworten sie mit “Ja”. Bis heute kreist die Diskussion um zwei mehrdeutige Begriffe aus Christus Dominus (siehe oben), nämlich “*munus pastorale*” und “*decisiones*”. Nachdem auch der neue Codex des kanonischen Rechts (*CIC/1983*) die genannte Frage nicht entschieden hat, hat sich durch die Promulgation des als *Motu proprio* veröffentlichten Apostolischen Schreibens “*Apostolos suos*” (1998) folgender *status quaestionis* ergeben: Lehraussagen der Bischofskonferenz (*doctrinales declarationes*), die verbindlich sein und von den Gläubigen mit religiösem Gehorsam (*religioso animi obsequio*) angenommen und befolgt werden sollen, müssen von den Bischöfen, die Mitglieder der Bischofskonferenz mit entscheidendem Stimmrecht sind, auf der Vollversammlung der Bischofskonferenz (1) entweder einstimmig beschlossen worden sein – dann bedürfen sie keiner Überprüfung durch den Apostolischen Stuhl – (2) oder aber wenigstens mit Zwei-Drittel-Mehrheit der Mitglieder – in diesem Fall bedürfen sie der Überprüfung (*recognitio*) durch den Apostolischen Stuhl (AS, Art. 1). Solche Lehraussagen können im Namen der Bischofskonferenz selbst veröffentlicht werden (AS 22, Art. 1).